

Q u a d e r n s

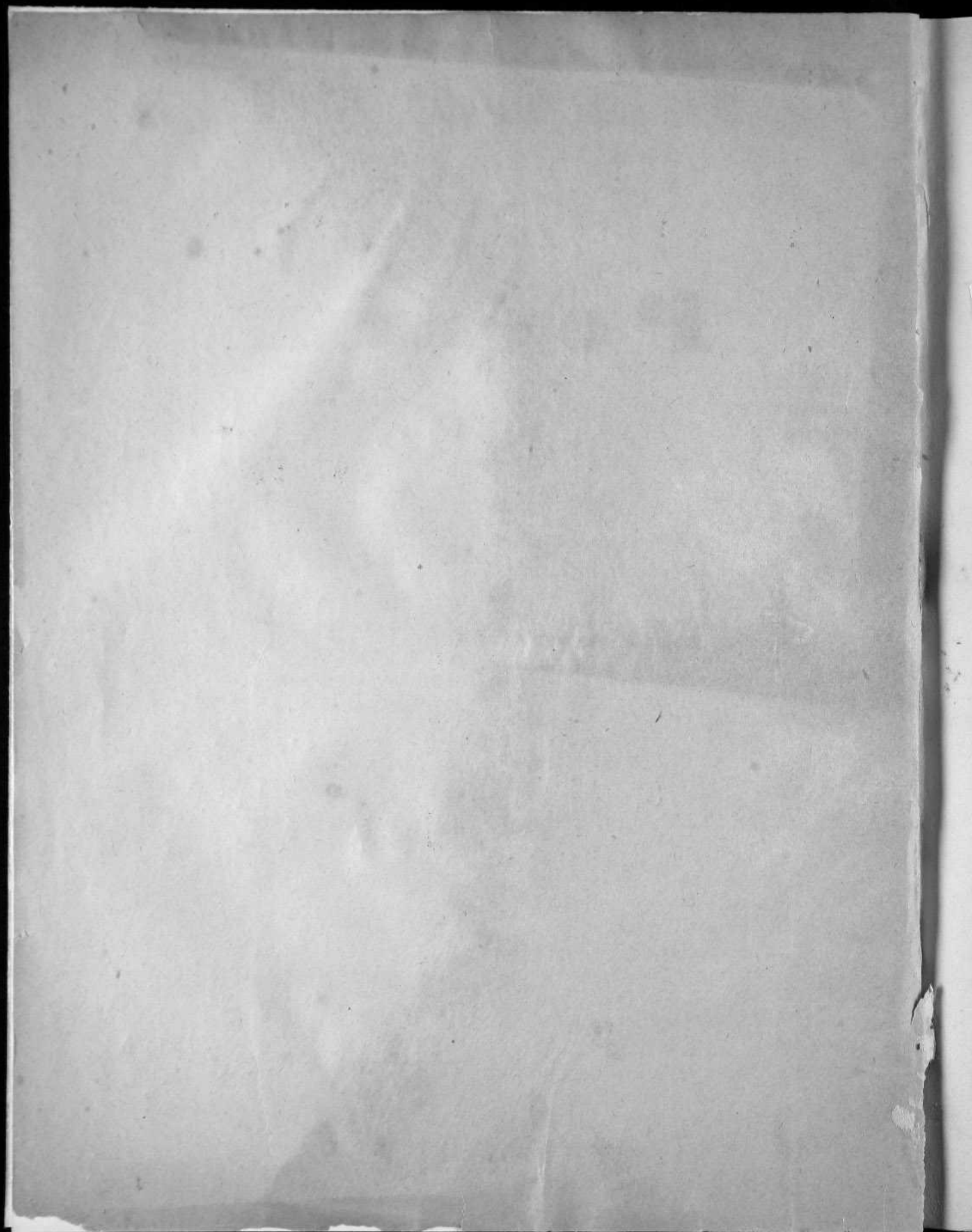
DE

P o e s i a

1

JULES SUPERVIELLE, CARLES RIBA, JOSEP CARNER,
PEDRO SALINAS, MARIÀ MANENT, J. V. FOIX,
TOMAS GARCÉS, JOAN TEIXIDOR, J. BOFILL
PERIO, MARTÍ DE RIQUER, FRANCESC DOMINGO.

JUNY DE 1935

ANY I

JUNY 1935

N.º 1

Quaderns DE Poesia

J. V. FOIX - T. GARCÉS - M. MANENT - C. RIBA - J. TEIXIDOR, *redactors*

POESIA I REVOLUCIÓ

En un missatge adreçat al Congrés dels John Reed Clubs, el poeta francès Aragon, adés colider de la secta surrealista parisenca i actualment poeta oficial del comunisme sovieta, es refereix als cinc anys passats retent "un culte desproporcionat a un món poètic" que ell i els seus amics s'havien forjat. Aquesta declaració, a la qual no neguem ni sinceritat ni noblesa, afecta al tema que d'un temps ençà ens preocupa més a tots. No em sembla inoportú de referir-me a algunes observacions que m'ha vagat de fer durant aquests darrers anys i, si cal, de recordar-les.

No dubto gens que hi ha, que hi pot haver, que hi ha d'haver una literatura revolucionària, de la mateixa manera que l'home del bar creu que no poden mancar aperitius a la seva botilleria. Comprenc que el romàntic d'avui cregui que el seu deure és d'estar al servei de la revolució i que procuri escriure amb indignació sagrada i el cabell hirsut llargues tonades "vibrants". Dubto però que el poeta disposat a servir el secretari del Partit, escrigui gaires versos que passin a la posteritat. L'Oda a la Pàtria, d'Aribau, té, per als catalans, un remarcable valor històric i, per ventura, pot ésser patriòticament eficaç. Es ben segur que com la majoria d'englantines no pot figurar en cap antologia poètica. Em costa de comprendre què vol dir "artista revolucionari" des del punt de vista social, o "poeta revolucionari". Sé exactament què vol dir un revolucionari poeta — o metallúrgic, o dentista. La revolució es fa a les barricades, de colze a colze i sense preguntar quin és l'ofici del caporal. Per a un poeta no hi ha més revolució que la que farà com a poeta damunt la pista del seu joc propi.

Quan els realistes socials ens demanen que siguem útils, això és, subordinats, a la causa de la cultura i de la civilització — de llur cultura i de llur civilització — llur pretensió és de convertir-nos, sense esperança, en uns estetes — de la qual cosa som precisament per ells mateixos acusats! — Estetes d'una estètica oficial, per tant, artificial. Ens demanen que mentim. Exigeixen la nostra esclavitud. Ens permetrien, després, de besar la mà que ens pagués: és la inclinació natural dels miserables.

Jo també crec que no hi ha distinció entre humanitat i literatura, entre el món i l'art, entre l'acció i el pensament. Però com a poeta tinc la meva acció a realitzar, urgent. El meu instint és segur i la meva realitat és total. La meva realitat, com la de tots els poetes, és suprema. Per tant, antilocal, extra-patriòtica, universal. ¿Quin sentit pot tenir per a un poeta lliurat, qui diu que no, a l'acció, que per a ell és pensament, una expressió tan freqüent, tan vulgar avui, com crítica feixista o crítica bolxevista? ¿Quina relació hi ha entre la poesia, eterna, i el règim, mudable? Entre la meva realitat total, perenne, i la realitat política a Bulgària o a Irlanda?

No és cert que hi hagi antítesi entre acció i pensament en els poetes. Els poetes es "realitzen" en llur mitjà propi, que no és el dels economistes ni el dels polítics. El poeta, nu davant l'home i davant la natura, no és responsable si en situar-se davant la més alta

de les realitats — superrealitat o suprarrealitat — sembla, als ulls dels falsos realistes del real immediat, situar-se “enfront” del mur on s'escorren, inestables, les ombres moridores.

El poeta, com a poeta, no ha de tenir altra motivació lírica que la pròpia de la poesia. Només compta, per a ell, la revolució provocada pel procés d'adaptació de l'impuls líric que l'exalta, que l'il·lumina, a la seva època. Una revolució, social o política, forneix al poeta elements inèdits per a la seva evasió. El poeta retroba per mitjà dels símbols nous, allò que és etern.

El poeta, com a poeta, té els seus deures revolucionaris. La seva revolució però és indiferent a la revolució del major nombre. Quan s'esdevé aquesta, el poeta calla. Si vol intervenir com a tal, la poesia se li ofega en els estanys mòrbids de la retòrica. Però la retòrica és tan adversa a la poesia! Tant, per ventura, com els jocs florals.

El poeta més aviat s'oposa a la seva època. Cerca entre les runes o els monuments de cada civilització els elements del Misteri. A cada època, sota els règims més oposats, vetlla pel Misteri, per la seva permanència. Conrea la màgia i fa ombres xineses damunt el mur de l'eternitat amb els elements materials que li proporciona la trista i mòbil “realitat”. Cerca la vera realitat, l’“altra realitat” (el suprarreal, el superreal o el sobrenatural) — que és, no us esvereu, l'anti-història. El poeta, a través de la caverna, escolta el món misteriós dels ecos, i els reprèn. Una mateixa tonada, enyorívola, es transmet, gràcies als poetes, a través el quadriculat del temps.

Un senyal dels temps — la nostra revolució de poetes —, és la seva interpretació com a activitat de l'esperit. El concepte de poesia resta radicalment modificat. Aquesta modificació — o rectificació — afecta els uns i els altres dels intèrprets de les veus obscures: intel·lectualistes i irracionalistes, positivistes i místics, tomistes i agustinians. Els de la línia Mallarmé-Valéry i els qui es reconeixen en Lautréamont i en Rimbaud. Tots hem convingut però en la interpretació de la poesia dels temps presents com a un mitjà de coneixença. L'exigència del moment és aquesta. Una exigència que s'enfronta, per ventura, amb les nostres preferències intel·lectuals. En cadascú de nosaltres l'esperit s'assaja i en la creació es multiplica. Totes les èpoques ens són, a la vgada, presents i absents. Però la nostra és, per a tots, única i indefugible. L'Esperit s'hi realitza i nosaltres en som els còmplices. Qui es desplaça esdevé fallaciós. (D'ací l'engany: el resultat és sem-

pre un pastitx que es vol presentar com a original, una còpia morta com una reproducció en guix). L'activitat de l'esperit dirieu que és sempre una correcció. Cada època i els seus "corregeix" excessos i defectes, sense esperança. A través dels segles l'activitat de l'esperit en la seva expressió plàstica o retòrica és una eterna correcció. Creurieu que l'original és pertot o enlloc. O que el destruïm totjust descobert, amb les nostres mans guiades per braços invisibles, però responsables.

La poesia té actualment un fi únic: ha vençut el seu localisme, el seu "floralisme" per a esdevenir una ètica — no la ètica — una filosofia, — no la filosofia, una afirmació independent de la retòrica. Adhuc s'oposa, ha estat dit recentment, a la filosofia com a mètode nou de coneixença metafísica. L'ambició de la poesia és satisfer-se a ella mateixa com a instrument immediat d'investigació. Si intrínsecament és una metafísica, formalment té la seva pròpia física.

La teoria de l'art com a activitat de l'esperit és combatuda pels nacionalistes i pels humanitaristes, i és refusada pels "realistes" de tots els camps. El malentès és inevitable. En la tria es juga un negoci etern: a qui cal servir?

La revolució — les revolucions — materials, socials o polítiques, són l'evasió de molts. La massa s'hi evadeix. Però el poeta és, de sempre, un evadit. De la realitat només — o solament, o especialment o estrictament — n'heu la màgia. No especula amb la realitat sinó amb els espectres o l'espectre de la realitat. Davant la presa del Dniepostroi, davant d'una piràmide o d'un temple, la seva reacció serà sempre còsmica i extra social. Tot justa compta les turbines o les pedres o les columnes, ja claudica. Entre mites i fantasmes el poeta basteix una altra realitat on eternament es muda i s'exilia. Fàbriques, pàtries, tractors elèctrics, ruïnes, batalles, pneumàtics, plans econòmics, paisatges, banderes, heroïs o sabates abandonades al mig d'un toll, són simples sumands d'una addició misteriosa que només el poeta sap resoldre. La resta és floralisme pairal — o socialista, que és la darrera modalitat de la retòrica.

J. V. FOIX

TRES SONETS

De la suite «LÍRICA DE CAMBRA»

Solitud d'amor, sota cambra

Sol amb mi sol! L'amor és trist
com un àngel que no retroba
l'alba, tem l'oblit, tem la prova
del que no ha comprès ni vist.

Entorn de mi els teus besos viuen
entre les coses-i els atzars-
ja de ningú, ni de l'espars
camí dels monstres on em riuen.

Oh cor, tot és per començar!
Els somnis tornen a la mà,
únics desertors de l'absència,

però sols s'assemblen a mi,
ardents a morir en el diví
triomf de la teva imminència.

De la suite «ESPECTADOR»

Nos numerus sumus

"Meravella d'éssers que jo
no he creat de ma pròpia ombra,
monstres de llum i llums de flor,
-i jo només un dins el nombre!

¿Es ara obscur el món davant
dels àngels? Oh dolça follia
d'ésser temptat, quan sóc distant,
en el cel de la melangia!,,

"Tot ulls en la bonança ardent,
el lligat raptor de sirenes
que és ridicull! Arran de dent,
un pensament ardit a penes

li mor. Ah blanc cadàver lleu!
Veí, el ploraré com a meu."

Per a Joaquim Balcells

RUMBA

La Terra ha pujat el teló
de la seva desesperança:
sobre una mar encara no
divina, hi ha una illa pintant-se

tot just dels seus verds i d'ocells
a punt, Déu encara medita
com farà els mariners, i en ells
els records. Però ¿qui suscita

de sobte aquest dolç animal
a engegar la vida inconnexa
lligada al moviment astral

amb què es volta-ardent i banal,
a espises de flor des del sexe?
¿Déu no ho volia, i tant se val?

Per a Rafael Benet

CARLES RIBA

ACTUALITAT DELS BROWNING

El film de Norma Shearer i el deliciós llibre de Virginia Woolf sobre Flush, el còkкер que acompanyà "Miss Ba" en els seus tediis d'invàlida i en els dies assolellats de Pisa i de Florència, han coincidit a actualitzar, per a una gran massa de públic que no les coneixia, les incidències de la vida de Robert Browning i Elizabeth Barrett. Tant el film com el llibre evocuen perfectament la vida pulcra, encortinada, rígidament convencional, de l'Anglaterra de la reina Victòria. Louis Gillet, autor d'un pròleg finíssim a la versió francesa del llibre de Virginia Woolf (Librairie Stock, París, 1935), veu una al·legoria d'aquesta Anglaterra victoriana en el gos protagonista, "petita bola de foc, d'apètit i d'instints, figura de la vida elemental, captada de mica en mica, domesticada, enfadada per l'educació, devinguda un gos civilitzat, un gos de cambra". I en l'alliberació que representà per a Flush el viatge a Itàlia, on tornà a la vida de la natura i de l'instint, menyspreant prejudicis de *pedigree* i refinaments de gos nodrit amb llepolies, Gillet endevina "la imatge de l'ànima anglesa, que a la fi es treu del damunt el llarg engavanyament d'una educació artificial i puritana". El prologuista celebra aquesta tornada del petit foc follet, de l'ésser de flama i de desig "renaixent sota l'apagallums de la interminable Vidua"; però més d'un esperit ponderat es doldrà del pas d'un extrem a l'altre que s'observa en certs sectors de l'Anglaterra d'avui, trobarà excessiu el contrast entre el puritanisme del segle XIX i l'obsessió per la vida instintiva i elemental que caracteritza un D. H. Lawrence o un Havelock Ellis.

No tot, en l'època victoriana, era metòdic, gris i convencional, com ens voldrien fer creure alguns crítics. Un període literari en el qual florien poetes com Francis Thompson, Robert Browning i Elizabeth Barrett no pot qualificar-se d'excessivament monòton i ensucrat. Si en Thompson hi ha una imaginació tumultuosa i una musicalitat

abundant, un embriagament líric que l'emparenta amb el Claudel. de *Cinq grandes Odes*, la poesia de Browning és d'una vitalitat i d'una diversitat no pas menys sorprenents, bloc vigorós d'intel·lecte, de vívida i abrupta psicologia, solcat per mil venes de lirisme pur; i els versos de Miss Barrett (de qui ha estat dit que féu per a la poesia moderna allò que Charlotte Brontë va fer per a la novella, és a dir: expressar amb bella sensibilitat, amb força i passió el punt de vista femení) contenen una impulsivitat, una sinceritat, un esperit de noble gosadia que contrasten amb el to mesurat i convencional que s'atribueix a l'època victoriana.

Basta fullejar crítics com Edmund Gosse per veure fins a quin punt era estrany a l'esperit de l'època el que ell anomena adés "tumult harmoniós", adés "histèrica violència" dels versos de Miss Barrett. Nascuda a l'ombra dels grans romàntics, la poesia d'Elizabeth, si conté, a la primeria, aquells dalers de fuga i de somnis arrecerament que caracteritzaren sovint els seus immediats predecessors, si ens parla d'una illa

*tota onejant d'arbredes:
tillers, murtres amb baies de púrpura,
acàcies que bevien el rou
darrer de la nit, amb la testa esvaïda;
i oliverars de verd pàl·lid, que sembla
el fullatge més adient per al somni,*

en el seu llarg poema *Aurora Leigh* (1856), que, en opinió de la pròpia autora, és la més madura de les seves obres, "i en la qual he expressat les meves més altes conviccions sobre la Vida i l'Art", no tem d'acarar-se amb els problemes socials de la seva època. Virginia Woolf, en una nota de *Flush*, recorda que un dels passatges més destacats d'*Aurora Leigh* és precisament la descripció d'un *slum* de Londres. Hi ha en aquest passatge una força, una vibració dignes del mateix Dickens. Però així com l'autor d'*Oliver Twist* tingué ocasions abundoses d'observar els sòrdids suburbis londinencs, Miss Barrett no s'atansà sinó una vegada a aquell món, tan diferent de l'apacible, del pulquerrim Wimpole Street, i encara el veié d'un cotxe estant, mentre la fidel cambrera Lily li estirava constantment la roba amb esferiment incontenible. Però la mateixa brevetat de la visió concentrà, potser, el dramatisme de la seva trasposició literària:

...Un infant malalt, febrósenc,
 que tenia a la magra mà dreta i, jugant, se'l passava a l'esquerra,
 un botó vell de llautó, al mig d'una taca de sol,
 es mosà de mi feblement quan jo travessava
 el paviment desigual; mentrestant, una dona, enrogits
 de pintura els pòmuls marcats, l'abrigall fet a troços,
 amb rulls prims, oscil·lants i una boca plana i lasciva,
 maleïa, dalt d'una finestra, ara endins, ara enfora,
 adés algú que era al llit i adés contra mi s'adreçava.
 "Quieta us dic, mare! Prou com el gos sereu morta
 quan claregi demà. Vaja, veig que anem fent camí,
 bella dama, amb aquests maleïts peüerrons!
 Veig que la cara amaguem, perquè ningú no la vegi,
 ni que fos la bossa talment! ¿Què us porta a aquests barris,
 missenyora? ¿Voldrieu trobar el meu galant
 que visita el seu colom manyac sota el ràfec?
 Així arrepleguéssiu el còlera, amb les rampes i els cent tremolors,
 i se us girés aquest vestit d'hupa amb els vels i les altres cosetes
 i la vostra blancor se us tornés ben morada com la cara d'un mort..."

...Vaig passar
 massa de pressa per veure-ho tot clarament... vaig empènyer
 una porteta que hi havia a un costat, mig penjada d'un galze,
 i em submergia en la fosca, i palpava i pujava
 l'escala llarga, estreta, pesada, entre la barana rompuda
 i la paret malmenada, d'on queien troços de guix,
 sobressaltant-me en la fosca...

El tema a què ens hem referit altres vegades en comentar els
 poetes anglesos d'avui, el problema de la funció i fins de la licitud
 de l'art en un món on encara no resplendeix la justícia, fou també
 abordat en els versos d'*Aurora Leigh*. En aquest poema es planteja la
 pugna entre l'esperit del reformador social, commogut d'emocions
 collectives, i l'individualisme arrecherat de l'artista. "Netegeu dels mots
 Teu i Meu els solcs de la terra — diu Aurora, la poetesa, al seu cosí
 Romney — i deixeu una sola prada verda perquè els homes hi juguin
 a botxes, amb graners per a tothom!... ¿I què, llavors, si els mortals
 no fossin més grans per la ment que totes llurs prosperitats? ¿I què,
 llavors, a menys que l'artista servi oberts els camins entre el visible
 i l'invisible — irrompent al bell mig del millor de les vostres con-
 vencions amb el que ell té de millor, l'expressable, l'imaginable millor

que Déu posa als seus llavis, per demostrar allò que ultrapassa alhora la imaginació i el llenguatge?" Aurora Leigh atribueix a l'artista una funció social indispensable, però que implica per a ell un isolament i una ascesi; la poetessa renuncia al tebi recer de l'amor, als fills, el pes dolcíssim:

*Ai, els ceps
que lleven fruits així tenen orgull d'inclinar-se a llur pes.
Dreta roman la palmera en un reialme de sorra.*

Però, al capdavant, la pugna es resol en una harmonia. Aurora reconeix que la perfecció de l'artista cal que es fonamenti en la seva perfecció humana i en el desig de servir els homes, no de lluny estant, sinó barrejant-s'hi, acceptant el do comú i l'ordinària mesura:

*Prou havia oblidat
que cap perfet artista no eixiria
d'una dona imperfecta. La flor ix de la rel.*

I hi ha, encara, en *Aurora Leigh*, un altre problema actualíssim, que ha preocupat la poesia contemporània d'ençà que Marinetti es girà d'esquena a les roses i consagrà la lira als motors d'explosió: el tema de la interpretació poètica del món modern. Elizabeth Barrett, oblidant, potser, en aquell moment, que ella mateixa havia escrit balades sobre patges, cavallers i duqueses d'antany (*The Romaunt of the Page, Rhyme of the Duchess May*, etc.) i que el seu marit cercava amb preferència els seus temes en el que Chesterton ha anomenat "els recons de la història", i s'enamorava de remots trobadors com Sordello, de metges o rabins medievals, de bisbes del Renaixement, blasma durament la tendència historicista de certs poetes que no saben discernir "el caràcter i la glòria" del seu temps, i fan recular cinc-cents anys la seva ànima i

*passen fossat i pont llevadis, cap al pati
d'algun castell, oh, no pas per cantar els llangardaixos i els tòtils
vivents al fossat! (prou seria excusable)
sinó algun cabdill de pell fosca, mig cavaller, mig pastor,
o alguna dama bonica, mig tresor i mig reina.
tan morts com seran gairebé tots els poemes
que hom faci amb llurs ossos cavallerivols,
i no té res d'estrany: perquè és la mort de la mort heretatge.*

No; si encara hi ha espai per als poetes al món,
tanmateix ja una mica massa frondós (jo diria),
llur sola tasca és pintar el temps en què viuen,
llur temps, no pas el de Carlemany...

Quan fou publicada la correspondència entre Browning i Elizabeth Barrett, sembla que molta gent pusillànime s'escandalitzà, perquè hauria preferit que el diàleg d'aquells dos enamorats hagués romàs inèdit. Però Chesterton, en la seva biografia de Browning, ha remarcat precisament que el defecte de bona part de les lletres de Browning i Elizabeth és una obscuritat inabordable: hi ha passatges curiosament impressionístics, guarnits de cites en grec, d'abundosos punts suspensius, d'allusions i d'imatges que només els dos enamorats havien d'entendre; és a dir: "si alguna objecció pot fer-se a la publicació d'aquests passatges — observa Chesterton — no és precisament que ens revelin l'amor dels Browning, sinó que no ens el revelen". I més enllà: "Si Browning i Mrs. Browning haguessin volgut que ningú no sabés que estaven molt encantats l'un de l'altre, no haurien escrit i publicat *One Word More* ni els *Sonnets from the Portuguese*."

En efecte: si el poema que Browning dedicà a la seva muller és un noble cant d'amor, els sonets d'Elizabeth són un dels documents autobiogràfics més transparents de la poesia moderna. Foren escrits l'any 1845, durant el període en què Browning freqüentava la casa de Wimpole Street (el 20 de maig hi féu la primera visita). Tenen l'ardor, la tendresa d'una passió actual i viva; són un vent càlid que no ha passat encara pel llac tranquil del record, aquella "membrança en la calma" que volia Wordsworth. Hi sentiü, no gens velades, les emocions d'Elizabeth, hi veieu el marc de la seva cambra d'invàlida, de quasi moribunda, on irrompé inesperadament el tumult de l'amor i la vida, és a dir, Robert Browning amb els seus guants grocs. Més que cap lletra d'amor, aquests sonets revelen cent tendres detalls: per ells sabem que Browning, en certa avinentesa, demanà a Elizabeth un dels seus rulls (i l'obtingué); que ell li portava flors "estiu i hivern"; que Elizabeth reclamava (cosa, sembla, freqüent en certs enamorats) una llarga reiteració dels mots rituals: *I love you, I love you, I love you*, mots que Browning comparava al monòton cant del cucut; i sabem, sobretot, l'indret precís dels tres primers besos de Robert. El primer als dits:

*Un anell d'ametista
més palès no duria al meu esguard
que aquell bes primicer...*

El segon es distingi per una indecisió una mica inexplicable en un home tan segur com Robert, ja que, segons puntualitza Miss Barrett,

*cercant el front, mig fallia,
mig s'aturava al cabell...*

Però Elizabeth, ben lluny, de blasmar aquell bes ambigu, li atribueix nobles virtuts consagratòries, el qualifica de "crisma d'amor, que la corona d'amor, amb dolçor santificant, precedia". I el tercer bes fou el menys "victorià":

*Sobre els meus llavis el tercer venia
amb un perfet agençament de púrpura...*

La imatgeria dels *Sonnets from the Portuguese* és presa sovint del repertori romàntic: àngels, llaüts, "formes místiques", tempestes i mars, però gairebé sempre la passió hi vivifica els vells símbols. Rarament l'autocontemplació apiadada, recurs freqüent entre els romàntics, s'hi manifesta amb aquella teatralitat que desapareixa els primers versos del sonet V:

*Alço el meu cor feixuc solemnement
com alçà l'urna sepulcral Electra
i, bo i mirant-te fit a fit, escampo
les cendres als teus peus...*

Els primers sonets insisteixen en una actitud d'humilitat, subratllen la superioritat de l'amat com a poeta (ni una ombra, ací, de *jalousie de métier*); l'anomenen, amb imatgeria exaltada, "hoste de reines" i "cor principesc" i al·ludeixen la música de Browning que brolla a les portes d'ella "amb uns caients de plenitud daurada"; en canvi, Elizabeth es pinta ella mateixa com una cantaire insignificant i melangiosa:

*¿Què en treuràs de veure'm
per l'espiell tot enreixat, cantaire
pobra, cansada, errívola, que canta
en la foscor i en un xiprer es recolza?
El crisma és al teu cap, al meu hi ha la rosada...*

O bé encara amb un realisme més viu:

*Mira rompuda ma finestra; al sostre
els rats pennats fan niu i les xibeques!
Canta el meu grill vora ta mandolina...*

I aquesta actitud d'autodesvaloració és d'una evident coqueteria, ja que en aquella època era molt més famosa Elizabeth que Robert Browning, al qual la gent es referia anomenant-lo "el que s'havia casat amb Elizabeth Barrett", malgrat que ja havia publicat *Paracelsus*, *Sordello*, bona part dels seus drames i, sobretot, el meravellós *Pippa passes*.

Però no hi ha pas solament imatgeria romàntica en els sonets de "Miss Ba": hi ha també nobles ressons de Shakespeare i una mena de dolçor italiana que ix en versos així:

Com un que està en l'asfòdel sense rou...

I hi ha, sobretot, un tresor d'imatgeria directa, viva i personal, que no vesteix el sentiment com un domàs enterç, sinó que s'hi enllaça tendrament com una eura:

Tot el que faig

*i el que somnio et tanca, com el vi
que té dels seus raïms la savoria.*

O bé:

*Amat, per a quin ús et serviria?
Seré esperança per cantar-hi a prop? o bé una bella
memòria trista que amb tos cants es fongui?
L'ombra d'una palmera o bé d'un pi?...*

I no tot, en els sonets de Miss Barrett, tendeix a aquest dolç abandó; un vent glaçat passa, a moments, entre aquella ardor tranquil·la. Veu l'amor com una flor amenaçada, de perfum breu i insegur; i llavors les imatges mateixes agafen una mena d'estranya precisió, que no ha de desplaure gens als poetes d'ara:

*Les blanques dents de Polifem
llisquen sobre la nou si, dels ruixats freqüents,
l'esclòvia és massa llisa -- i no caldria tant
per girar en odi aquella cosa que es diu amor,
o bé en oblit...*

MARIÀ MANENT

UN SONET DE RILKE

*Rosa, noble regina, tu que en el temps antic
fores només un calze de senzillesa amable,
ara ets la plena flor innumerable,
allò que no pot ésser exhaurit.*

*En ta riquesa sembles vestit sobre vestit
al volt d'un cos tot ell una esplendor ardent;
però una fulla sola és alhora el temor
i la negació de tot abillament.*

*Molts segles fa que el teu perfum ens clama
amb els seus noms més dolços. I tot d'una
en l'aire es fa sensible la teva anomenada.*

*Perfum, no et sabem pas el nom, cerquem...
Però amb tu es fon la recordança pura
que de tota hora bella cobegem.*

J. BOFILL I FERRO, trad.

ATTENTE

Dans l'obscurité pressentir la joie,
Savoir susciter la fraîcheur des roses,
Leur jeune parfum qui vient sous vos doigts
Comme une douceur cherche un autre corps.

Le cœur précédé d'antennes agiles
Avancer en soi et grâce à quels yeux?
Eclairer ceci, déceler cela,
Rien qu'en approchant des mains lumineuses.

Mais dans quel jardin erre-t-on ainsi
Qui ne serait clos que par la pensée?
Ah! pensons tout bas, n'effarouchons rien
Je sens que se forme un secret soleil.

Jules SUPERVIELLE

Avril 1935.

TRES POEMES

I

A aquesta flonja lluna femenina
tot li fa de mirall:
mar innombrable, rierol de vall,
i cada gota de serena fina
suspesa en un filat de teranyina
entre els dos esbarzers d'un pedruscall,
i, si deixia d'una vida bella
baixés pel riu entre els marjals florits,
els ulls estranyament embadalits
de qui es negà per ella.

II

No pas tan galana,
ma casa pairal
s'arrapa al tossal,
mira a tramuntana.

En puja al darrera
pendís alterós,
amb una pomera
i un erill o dos.

Tardana gelada
cremà cada lluc
i freu flor migrada
l'arbrissó poruc.

Hi ha sots pel camí,
l'hivern hi ve d'hora,
tinc un sol veí
mil canes enfora.

Ah! Ma fe sencera
farà al meu redol
una primavera
per a mi tot sol.

Del meu llogarriç
duré en un bolic
-secretes joguines-
tres gàbies fines.

I, presa volada
pel temps plujaner,
una matinada
d'or, aviaré

damunt la pomera
una cadernera,
i enmig dels erills
un parell de grills.

III

Flaire de cors el món altera,
tomben parelles esllanguides.
Hi ha fadrinardes en sospirs
a les eixides,
i en els vorals de la ribera
llàgrimes cauen, en els llirs,
de les traïdes.

I entre les gerdes galindoies
d'alba ridorta i eura bruna,
pel pontarró que l'aire mou
hom sent tot d'una
l'olor dels colzes de les noies
que somiaren l'amor nou
a la barana, al clar de lluna.

JOSEP CARNER

PENSAR EN TÍ ESTA NOCHE

Pensar en ti esta noche
no era pensarte con mi pensamiento,
yo solo, desde mí. Te iba pensando
conmigo extensamente, el ancho mundo.

El gran sueño del campo, las estrellas,
callado el mar, las hierbas invisibles
sólo presentes en perfumes secos,
todo,
de Aldebarán al grillo te pensaba.
¡Qué sosegadamente
se hacía la concordia
entre las piedras, los luceros,
el agua muda, la arboleda trémula,
todo lo inanimado,
y el alma mía
dedicándolo a tí! Todo acudía
dócil a mi llamada, a tu servicio,
ascendido a intención y a fuerza amante.

Concurrían las luces y las sombras
a la luz de quererte, concurrían
el gran silencio, por la tierra, plano,
suaves voces de nube, por el cielo,
al cántico hacia ti que en mí cantaba.

Una conformidad de mundo y ser,
de afán y tiempo, inverosímil tregua,
se entraba en mí, como la dicha entra
cuando llega sin prisa, beso a beso.

Y casi

dejé de amarte por amarte más,
en más que en mí, inmensamente confiando
ese empleo de amar a la gran noche
errante por el tiempo y ya cargada
de misión, misionera
de un amor vuelto estrellas, calma, mundo
salvado ya del miedo
al cadáver que queda si se olvida.

PEDRO SALINAS

LA POLÈMICA VICTOR HUGO

Raymond Schwab en un article a "Les Nouvelles Littéraires" titulat "Sortons Hugo de la cave" i referint-se al sepulcre del gran poeta romàntic escrivia aquestes paraules que em semblen afortunades per a iniciar qualsevol revisió conscient de la seva obra: *Il faut descendre longtemps et beaucoup s'enfoncer pour rencontrer ce mort trop hermétiquement vénéré*. Tot d'honors i glòries afeixuguen, ja en vida, l'intent de fer justícia. Entorn de Victor Hugo no hi ha hagut llibertat. Coaccions de tota mena han volgut imposar una opinió; el culte naixia ferreny i disposat a la lluita. Victor Hugo era indiscutiblement el geni. No era permès dubtar-ne. I era, encara, una necessitat pública. França necessitava aquest geni. Com aquesta convicció podia guanyar posicions es comprendrà fàcilment si es tenen en compte els extrems

a què pot arribar el xovinisme francès. Volien una figura, per contrarrestar les grans figures dels altres països. Poder dir el seu nom acompanyat dels noms de Shakespeare, Dante, Goethe... Es, sobretot, en aquest sentit que Victor Hugo interessa encara avui a la França més oficial.

L'enterrament solemni, la boira i fum conjurades entorn del cadàver foren desfets no gaire temps després per una reacció d'una virulència així mateix extraordinària. Les noves generacions cobriren de blasmes el nom i l'obra del poeta. Bèstia i ase foren, entre altres, insults freqüents. Cap home amb més epítets violents a sobre. Els capdavanters il·lustres d'una nova poesia, que encara avui és viva i ens informa plenament, s'aplicaren en aquests insults. Si tenien raó o no en tenien és un fet a escatir que ara l'ocasió del cinquantenari de

la mort del poeta permet posar de bell nou sobre la taula. El que és un fet indubtable però, i que justifica aquella posició potser irreflexiva, és la necessitat de desfer-se de tot el que era més Hugo per expressar-se així, en aquell intent reixit i que ha continuat de Baudelaire fins avui d'eixamplar els límits i la dimensió més profunda de la poesia.

Llegint les respostes enviades per eminents personalitats a l'enquesta oberta a "Les nouvelles littéraires" per Gaston Picard i formulada en aquests termes: *¿Què és el millor que heu llegit de Victor Hugo? ¿Què és el més dolent?* us adonareu tot seguit que Victor Hugo ha entrat ja en el seu punt mort. Les opinions són gairebé totes favorables. Tanmateix una mica de fred glaça les paraules. Les lloances són massa segons un ritus i les consideracions prou obedients a circumstàncies patriòtiques per ésser veritablement consistents. Adhuc fa l'efecte que alguns parlen d'un Victor Hugo llegit en la infantesa, fàcilment acontentadissa, i el que en diuen és una ressonància només d'una admiració incondicional experimentada fa anys.

Algú alhora que l'obra de Hugo valora l'obra de Baudelaire. Es tornen mitjançant aquesta petita estratagema blasmes i insults. Baudelaire, capdavanter d'una ala de poesia present avui

arreu, pot indicar perfectament el lloc d'on vingueren els insults més greus. Els qui han posat per damunt de tot el nom del poeta maleït — Claudel per exemple — han estat els mateixos que han posat per sota de tot el nom de Hugo — Claudel per exemple—. Només ara sembla assajar-se una possibilitat de convivència. Els irreductibles però de l'una banda i de l'altra defensen encara aferrissadament llurs posicions.

Fa una certa gràcia constatar que la tria que alguns dels consultats fa de l'obra de Hugo és informada per un punt de vista baudelairià. Ja hi ha qui no se n'amaga i confessa simplement que un vers li agrada perquè és perfectament baudelairià i, àdhuc més baudelairià que el fragment més baudelairià de Baudelaire.

S'utilitza, doncs, per judicar Victor Hugo, per dir-ho d'una manera o altra, un punt de mira Baudelaire. Victor Hugo seria indiscutiblement el més corprès per aquestes tries. L'estranyaria, encara, veure com amb una rara unanimitat qualsevol poeta o crític que hagués de fer una tria antològica de la seva poesia mutilaria bàrbarament poemes per deixar només, com uns illots acantilats, uns quants versos sorpresos d'ací d'allà.

*
**

Vivim gairebé sense adonar-nos-en, en una nova onada poèti-

ca. Victor Hugo resta com un gran vent memorable, però per dir-ho simplement ja no pot satisfer-nos, deixar-nos exhaurits o plens. Fou, és potser, un gran poeta, però és inútil tot esforç de fer-lo viu amb prou força coercitiva perquè pesi per damunt de nosaltres. No és el mateix cas d'altres poetes més antics que ell però també més d'ara. Victor Hugo ha envellit o potser tots hem crescut una mica massa, i ara és impossible de beure només el seu brevatge que resta sempre, malgrat tot, esbravat. Una llei de naixença ens acostumava a unes altres forces i a un altre impuls. Qui hagi llegit Rimbaud no llegirà Victor Hugo sense sentir-se insatisfet, amb la mateixa set que abans gairebé. Ni cal saber quina és l'aigua més pura. N'hi ha prou en saber que aquella aigua ja no serveix.

André Suarés ha escrit fa uns dies a propòsit de Victor Hugo i Baudelaire, que els dos poetes es diferenciaven en que per portar-te al mateix lloc un necessita cinc, deu, vint passes i l'altre només una. Aquesta veritat ja justificaria el que la gent no es satisfés amb una poesia sinuosa que no va mai de dret al fons — precisament perquè li manca una consciència exacta del que és el fons. Llegir Victor Hugo vol dir, si més no, perdre molt de temps. El gran esclat d'uns versos tan bons com

els millors que s'hagin escrit mai ha de passar o acompanyar-se o finalitzar per l'ombra buida i trista de versos contradictoris, insuficients. Tots els elogis i totes les censures que s'han fet de Victor Hugo són veritat perquè s'apliquen a un moment inicial, o central o final del seu procés poètic. Una intensitat fent-se, conscient de la seva tensió, i només amb les febleses biològicament indefugibles és imaginable en Victor Hugo. No direm, com ha dit algú, que Victor Hugo fou un bon home que s'entropessà sovint, i sense gairebé adonar-se'n, amb la poesia, que fou un poeta per casualitat, per dir-ho així. Però que Victor Hugo tingué sempre sobre la poesia idees fantàstiques i que visqué sense una consciència exacta del que és poesia és una veritat de la qual són proves eloqüents els pròlegs que encapçalaven els seus llibres de versos. Amb un punt inicial meravellós alguna cosa li mancà per atènyer aquell límit característica dels genis als quals ha estat inútilment comparat. Alguna falla, també essencial, malmena sempre el seu cant. La seva poesia roman, encara, sense aquella precisió definitiva.

L'obra de Victor Hugo té, per exemple, un neguit d'època que és segurament la deïxa d'una d'aquelles falles. Evidentment si la poesia volgués dir mostrar en es-

trofes més o menys poètiques uns anys, un segle, amb tota la seva fesomia; si la poesia no s'aboqués en darrer terme a alguna cosa més eternal i més essencial que la història tindriem en "La legende des siècles" un exemple magnífic de poesia. Crònica amb alexandrins ha dit algú. Però precisament aquest esgotar-ho tot en una imatge més o menys afortunada d'un segle ja és la seva condemna. Massa cronista per ésser veritablement poeta — i per això segurament tan famós i tan necessari per la república—Victor Hugo roman prè en la seva xarxa. No li mancà ambició però la seva ambició resta, malgrat tot, superficial. Fou un poeta per tot-hom, per la humanitat, com aquells grans poetes d'abans, però ataca més aviat coses literàries o científiques o polítiques i el tema no és un punt de partida sinó que s'esgota en la seva inicial negació poètica. Ara, per exemple, un lector per pacient que sigui, es fatigaria amb aquests grans poemes que tingueren una actualitat concreta. Li parlaran d'un món on els vestits i l'extern tenen una importància capital. Hi ha una mica de la tragèdia del poema a la màquina de vapor fet en un esclat d'entusiasme autèntic per un ciutadà honorable en qualsevol ciutat d'Europa en el temps de la màquina de vapor. El doll d'idees i

sentiments abocat solemnement per Hugo ja no tenen una transcendència efectiva damunt el lector. Victor Hugo resta, vist en bloc almenys, massa localitzat en el temps i l'espai per pretendre una universalitat autèntica.

*
**

Victor Hugo és un poeta d'esclats. Escriu, escriu i enllà de l'èmfasi i de la grandiloquència ben sovint prosaica salten els versos meravellosos. I tot existeix per arribar a la glòria d'aquests moments verament magnífics. Qui mutilés i suplís amb silencis els fragments mutilats podria arribar a conclusions insospitades. Amb tot però, cada dia ens sembla més absurda la teoria del fragment com a justificació del poema, que du aparellada una atrofia per a comprendre el poema amb la seva arquitectura íntima, amb tot el que conté al marge de paraules i d'imatges i per dir-ho simplement en tota la seva integritat. La creença maragalliana de que Dante és poeta pel vers isolat sorprèn no pot ésser satisfactòria des del moment en què interressi una comprensió una mica totalitària de l'art. La Divina Comèdia és tant o més admirable pel vers meravellós com per l'arquitectura íntima, l'idea central, el desenrotllament del tot. Aquesta teoria seccionista ha fet veritables estralls arreu i ja

no pot ésser admesa. Si llegim Victor Hugo caldrà llegir-lo i comprendre'l també globalment, no anar únicament a la cacera de troballes. Un poema és un ésser viu i clos i no s'hi val d'escamotejar un aspecte del poema. Així una noia que tingués uns bells ulls i una boca lletja i volguéssim imaginar-la sempre amb una boca tan bella com els ulls. Altrament qualsevol aspecte del poema segurament és necessari pel poeta; no pot ésser negligit sense atacar-ne l'essència. Potser que hi hagi fragments que tinguin gairebé una llum pròpia però el poema és el tot. I en rigor, gairebé és inimaginable un fragment separat del tot, talment un ull separat de la cara, tan admirable com volgueu però amb alguna cosa que cerca suport, anguniós del que el volta, aires estranys,

fora de la seva llei i de la seva vida.

La resposta paradoxal de Paul Eluard, un dels dos o tres millors poetes francesos actuals, a l'enquesta de M. Gaston Picard venia a ésser el reconeixement del que diem. A la pregunta: *¿Què és el millor que heu llegit de V. H.?* contestava *tot*. A la pregunta: *¿Què és el pitjor?* *Tot; perquè ho he oblidat tot*, féu, ací, almenys per a nosaltres la veritat i dita ben simplement. Els mots breus no sé fins a quin punt conscientment intencionats contenen aprofundida la vida i mort de Victor Hugo com a poeta. Diuen més que no cent disquisicions. Voldriem que restessin entre tantes paraules que aplega l'avinentesa d'aquest cinquantenari agitat encara per tots els apassionaments.

JOAN TEIXIDOR

QUATRE POEMES

Clariana

Sóc un infant que somia sota un verd llençol transparent.
El silenci és aquí un lleu murmuri sense pauses.
Oh, prestigi d'un cel només endevinat!
Soledat impossible!
A dalt dels arbres pengen les veus dels carboners.

Vora una font

El murmuri del teu raig
a l'orella s'adormia.
Com un ombra s'ha perdut
sota l'herba de vellut:
ocell o cendra.

Insinues, i te'n vas,
les paraules de la tria.
El desig, a dintre el pit,
com un nuvol s'ha esvaït:
ocell o cendra.

No sabia de volar,
però en tinc la melangia.
Es fondrà el plaer més viu
com l'espurna fugitiu:
ocell o cendra.

Tot era escrit

Per cada estel hi havia
a dalt del cel un grapadet de blau.

Sense pollancres i arbres trèmols
no hauria pas vingut el vent.

Tèbies cadenes de la vida!
Tot era escrit, i arriba en ser cridat:
així, mon llavi assedegat
d'un esvoranc del temps va treure el teu somriure.

Missatge

a Jules Supervielle

Temps, amor, paradís,
oblidades paraules.
Fulles seques eleven
en un jardí glaçat
la flama impacient
i la llarga fumera.
Si veig una teulada
no hi canta cap ocell.

Desperteu el record,
oh, Senyor de la vida.
Que un ventijol somogui
aquest aire enrarit.
I a l'estampa del món,
de colors amagades,
el do miraculós
de la Vostra saliva
susciti el verd i el rosa
dels meus matins d'infant.

TOMÀS GARCÉS

DOCUMENTS

DUES POETESSES CATALANES DE L'ESCOLA DE TOLOSA

Entre els molts poetes catalans, coneguts o desconeguts, bons, mitjans i dolents que trameteren poesies al consistori de la "Sobregaya Companhia dels VII trobadors de Tolosa", fundat el 1323, hi ha dues poetesses de cadascuna de les quals només conservem un poema. Val a dir que aquests poemes, tot i caure completament en el gust i en la categoria de tots els qui eren tramesos a Tolosa, tenen alguna modalitat nova que en part és deguda al fet que, es-

sent dones llurs autors, l'amor hi és presentat del punt de vista de l'altre sexe.

Tots dos poemes han estat datats per J. Massó Torrents, d'una manera molt vaga, vers l'any 1385¹.

Vegeu el poema "Axi cant és...", ara publicat per primera vegada, on la poetessa compara el seu amic perdut als tresors amagats, als quatre vents, a Déu i Dret, als bretons que esperen el rei Artús i a l'astor que perd la bellesa.

*Axi cant és en muntanya deserta
mant ric tresaur entigament perdut,
e no sap hom de qual part és vengut
— tant ha lonch temps que no fon descuberta—;
so fay amor qui met en loch desert
mant rich tresaur on manta dona's pert
per son lonch mal e per trop sotatura.*

*Axi con fech li quatre vents natura
on pus van luny pus fòrson lur poder,*

1. *Repertori de l'antiga literatura catalana*, I, 344-346.

so fay amor per mostrar son voler
vas me, qui suy ffrancha, leals e pura,
que m'a fayta lonch temps viure languén
en loch de mort, mon amich atendén;
richs és lo joys qui mirans se demanda.

Tot enaxí com Diéu e Dreig comanda,
amarey liey si tot no l'ay requist,
que'n aya ma del tot mon cor conquist
que'n nulha part no say vas on me ganda;
per qu'yeu seray vas luy tostemps leyls
que'l joy d'amor no fon al món per als,
mays car conex que mey sospir m'aténdon.

Axí co'l temps tuyt li breton despéndon
en esperan Artús com a senyor,
ay esperat yeu del tot li millor
rey dels amichs on mantes gens m'offéndon;
que'z ha mon cor descubert e guarit,
qu'era de joy de fina mors ferit
e fay ne tant que'z ha no'l puyx attendra.

Tot enaxí com stor fis al perdre
ses grans beutats suffrén diversamén;
mal e'z afan e parilhós turmén,
ay a soffrir e no me'n pux deffendre
ne say ne gos ne ges no me'n complany
que'l mils privats me son tornat strany
perquè no vulh que negús homs me'n planga.

TORNADA

Als set senhors tramet mon complany
e mon respost e mon cortès reffrany,
que'm dóna joy d'amor ab que'm complanga.
Mon belh secrets, senyors, en vós reman,
ses frau d'amor que de me no's pertany,
mays fin' amors me ditz que'l vos romanga.

Aquest poema devia tenir un versos al *Passio Amoris*. Vegeu-
cert èxit des del moment que Jor- los enmig d'altres de l'esmentat
di de Sant Jordi en retreu dos poeta:

*Que amor s'engendra de cor fi
e vertader,
e no de fals ni monsanguer
ne de variable;
e tantost que és d'aiçò culpable
amor no és dita,
que lai on se met ne's habita
ges no hi atura.
Axi com fech dels quatre vents natura,
que'z on plus van esforssen llur poder,
Amor és sauber e poder
fundat en saviesa (11-22).*

L'altre poema, compost per una i no ésser inèdit, és molt poc co-
poetessa de l'escola de Tolosa, tot negut.

*Ab lo cor trist e'nvironat d'esmay,
plorant mos uls e rompent mos cabeyls
suspirant fort, lasa, comiat pendray
de finamor e de tots sos consels,
car ja no'm platz amar hom que'l món sia
deresanant, ne portar bon voler
pus mort cruell m'a tolt cell qu'eu volia
trop mayes que me sens algun mal sauber.*

*E per ayçò fau lo capteniment,
desesperats e faray cascun jorn
ab trist semblan e daray entenén
a tots acels qu'eu veu anar entorn,
que'n me no'ls cal haver nulla sperance
ans poden bé sercar en altra part
dona qui'ls am o qui'ls don s'amistança*

car yeu d'amor e de joy me depart.

*E si del món pogués pendre comiat
ab grat de Déu axi com fau d'amor
tots mos parents encara m'a resat
preyava pauch aylant visc ab dolor;
e per ayçò prech la mort qui demora
vengue de fayt per mon las cor altir
pus a mort cell de qui mon cor tant plora
e fa mant dol nuyt e jorn e suspir.*

*De tots quants vey ben parats e vestits
dençant, xantant alegres e pagats
ay gran anug e no'm plats sos delits
e no deu ésser res maravelats,
car pus me vai renovellant la playa
anant-me'l cor en lo gint aresar
e'l gay vestir de cell a qui Déus haya
lo qual no crey en lo món n'agués par.*

*Per quax bon de null temps amar plus
e de jaquir amor e son hostal
car eu no crey hom que trobàs aytal
tant bo, tant gay ne de valor aytal;
el era franch, valent, d'onor complit
e tan ardit que ell n'és stat mort;
per què mon cor faria gran fallida
si amave altre après sa mort.*

TORNADA

*Mon dolç amich, si bé hom no'm soterra
morta suy heu gran res, si Déu m'ajut,
car sinó, mal no sent tan fort soferre
dolor en me despuys que'us ay perdut.*

Es pot veure, doncs, com el nivell literari d'aquests dos poemes resulta superior a molts de l'escola de Tolosa.

MARTÍ DE RIQUER

Quaderns de Poesia - Redacció: Cortis Catalanes, 660 (joieria Sunyer),
Administració: Llibreria Catalònia, Ronda de Sant Pere, 3 - Núm. solt: 1'50 ptes.
Subscripció: Barcelona, 12 ptes. any, Fora, 14 ptes. any - Sortiran deu quaderns a l'any
